

Slaap, dood en inwijding

Něshāmāh, rūaḥ en nefesh hebben elk hun eigen functie tijdens het waken, gedurende de slaap en in dromen, en na de dood. Tijdens de slaap en in dromen reizen něshāmāh en rūaḥ omhoog of omlaag overeenkomstig de kwaliteit van het waakbewustzijn – onze aspiratie of het gebrek eraan. Wanneer we slapen, verlaat onze nefesh het lichaam en ‘probeert van niveau naar niveau op te stijgen’, en ontmoet daarbij ‘heldere maar onreine essenties’. Indien ze gedurende de dag onbezoedeld is, dan stijgt ze boven deze uit; zo niet, ‘dan wordt ze daardoor verontreinigd en blijft daaraan hangen en stijgt niet verder op’. Die onreine essenties laten de nefesh dingen zien die in de toekomst zullen gebeuren, en ‘soms misleiden ze haar en tonen haar onjuiste dingen. Zo gaat ze de hele nacht door tot de mens wakker wordt, wanneer ze is teruggekeerd naar haar plaats’ (*Zohar* 1:83a, Sperling 1:277). De ziel van iemand die overdag onbezoedeld is wordt niet verleid door valse machten, maar gaat verder omhoog, en komt tenslotte bij de poort van het hemelse paleis, en vindt ‘op de plaats waaruit ze (oorspronkelijk) tevoorschijn is gekomen de heilige essentie’ (*Op.cit.*).

De reis van de ziel tijdens de slaap hangt dus voor ieder persoon af van zijn daden en gehechtheden. Het Hoogste

Punt of Kether ‘neemt de zielen van de rechtvaardigen in zich op’. De heilige engelen brengen dan ware kennis aan haar over die de ziel bij haar terugkeer door middel van dromen of visioenen overbrengt aan de persoonlijkheid. Wanneer de ziel weer afdaalt, verlangen de boze krachten ernaar om van haar deze goddelijke kennis te verkrijgen, en bieden in ruil daarvoor aan om veel andere zaken te onthullen. Maar hun kennis is van veel geringere waarde. Mensen krijgen dus de dromen die passen bij hun graad van bewustzijn en activiteit:

Dromen vallen onder de verantwoordelijkheid van een hiërarchie van beheerders, zodat sommige dromen geheel en al waar zijn en andere een mengsel van waar en onwaar. Maar aan de werkelijk rechtvaardigen worden nooit onjuiste berichten meegedeeld, maar alles wat hen wordt verteld is waar. . . . De onrechtvaardige mens wordt dus een gelukkige droom getoond, maar een die niet overeenstemt met de waarheid, zodat hij nog verder van het pad van de waarheid af raakt. Want omdat hij zich afwendde van het rechte pad bezoedelen ze hem des te meer, zoals iedereen die zich ten doel stelt om zich te zuiveren van bovenaf wordt gezuiverd, en iedereen die eropuit is om zich te bezoedelen wordt evenzo van bovenaf bezoedeld.

– *Zohar* 2:199b, 200a, *Sperling* 2:258, 259-60

Zoals de Grieken dachten dat slaap en dood broeders zijn, zo dachten de Hebreëen dat ook:

Soortgelijke avonturen wachten de zielen wanneer ze geheel en al het lichaam verlaten om uit deze wereld te vertrekken. In hun poging om op te stijgen moeten ze door vele poorten gaan waar groepen demonen zich bevinden. . . . Anderzijds stijgen de waardige zielen op, zoals al is toegelicht, en wordt aan hen een plaats toege-

kend die overeenkomt met hun verdiensten.

– *Zohar* 2:130a-b, Sperling 2:19

Dertig dagen voor de dood maakt Dūmah, de Engel van de Dood, aan de nēshāmāh haar toekomst bekend, en verlaat er iets de persoon: tsūlmā' (Hebreeuws tselem), 'schaduw, beeld, schim'.

Rabbi Jose zei: 'Wanneer het aan een mens toegewezen tijdstip nadert, wordt gedurende dertig dagen over hem geoordeeld, en zelfs de vogels van de hemel kondigen zijn lot aan: en indien hij deugdzaam is, wordt zijn komst gedurende dertig dagen aangekondigd onder de rechtvaardigen in de Hof van Eden. We hebben vernomen dat gedurende die dertig dagen zijn ziel hem elke nacht verlaat en opklimt naar de andere wereld en daar zijn plaats ziet, en gedurende die dertig dagen heeft de mens niet hetzelfde bewustzijn van zijn ziel, of de beheersing daarover, als tevoren.' Rabbi Judah zei: 'Vanaf het eerste begin van die dertig dagen wordt de schaduw van een mens vaag en is zijn vorm niet duidelijk omlijnd op de grond.'

– *Zohar* 2:217b, Sperling 2:306

Wanneer de dood nabij is, 'gaat van bovenaf een nieuwe geest in hem binnen, en op grond daarvan ziet hij dingen die hij eerder niet kon zien, en dan verlaat hij de wereld' (*Zohar* 2:218b, Sperling 2:309). Bij het sterven 'passeren alle dagen die hij in deze wereld heeft geleefd de revue ten overstaan van Hem' (*Zohar* 2:221b, Sperling 2:313). Drie boodschappers of engelen staan gebogen over de stervende, en maken een verslag van alles wat hij tijdens zijn leven met zijn lichaam en geest heeft gedaan. Hij 'erkent alles met zijn mond en tekent het verslag met zijn hand, . . . opdat hij in de volgende wereld voor al zijn handelingen zal worden geoordeeld' (*Zohar* 1:79a, Sperling 1:266). Niets gaat verloren of wordt vergeten:

In het midden van de hemel is een verlicht pad, dat de hemelse draak is, en daarin hebben de menigten kleine sterren hun vaste plaats, die als taak hebben om over de verborgen daden van mensen te waken. Op dezelfde manier worden er myriaden entiteiten uitgezonden vanuit de hemelse oerslang, waardoor Adam werd verleid, om de geheime daden van de mensheid te bespioneren. Wie dus ernaar streeft een leven van zuiverheid te leiden wordt vanuit de hemel bijgestaan, en wordt omringd door de beschermende hand van zijn Meester, en wordt heilig genoemd. Wanneer iemand daarentegen probeert zichzelf in het verderf te storten, gaan menigten demonen die op hem liggen te wachten, boven hem zweven en omringen en bezoedelen hem, zodat hij onrein wordt genoemd.

– *Zohar* 2:125a-b, *Sperling* 2:10

Elke dag waarop onze goede ingevingen overheersen is een goede dag die na de dood wordt bijgeschreven, en elke dag dat de kwade ingevingen overheersen is een slechte dag, een dag die na de dood verloren is. Na de dood worden onze dagen geteld, en er moet tenminste een meerderheid van goede dagen zijn om op te stijgen naar de hogere sferen. Het gewaad waarin de ziel voor de Almachtige verschijnt wordt gevormd door die dagen en is magnifiek of het tegenovergestelde daarvan, afhankelijk van de kwaliteit van elke dag van het leven op aarde. Die dagen die door zonden zijn verspild ontbreken, en maken het gewaad onvolmaakt. Als er veel ontbreken, dan heeft de ziel in de andere wereld geen kleding. Bovendien wordt ze in Gehenna voor elke ontbrekende dag vele dagen gestraft.

Omdat karma, of een exact evenwicht, altijd moet worden bereikt, gaat ieder persoon na de dood daarheen waar hij naartoe wordt aangetrokken, ‘omdat de niveaus die aan de zielen in de volgende wereld worden toegewezen over-

eenkomen met hun toestand wanneer ze deze wereld verlaten' (*Zohar* 2:193a, Sperling 2:235-6). Dit kan de Hogere Eden zijn, de Lagere Eden, of Gehenna, afhankelijk van wat ze verdient. Er is voor ons geen andere Verlosser dan onze goede daden die onze enige bescherming vormen na de dood: 'De rechtvaardige wordt geoordeeld naar de goede motieven, de zondaar naar de slechte motieven, en wie tussen die twee uitersten in zit wordt geoordeeld naar beide' (*Zohar* 3:41b, Sperling 3:127). Elk woord dat we spreken veroorzaakt een trilling op de hogere gebieden, en wordt een entiteit om ons te kwellen of te zegenen.

Eerst moet de overledene naar de sfeer gaan die lager is dan de laagste 'ōlām: het land van Shē'ōl. Dit gebied komt overeen met de Griekse Hades of Orcus, een plaats waar de schaduwen of astrale overblijfselen van mensen na de dood verblijven om uiteen te vallen. Er zijn tien graden van steeds grotere stoffelijke dichtheid tot de laagste hellen worden bereikt waar alleen de volkomen ontaarden een onderkomen vinden. In het Oude Testament wordt Shē'ōl gewoonlijk vertaald met 'hel' of 'de afgrond'. Het is de verblijfplaats van zowel de rechtvaardigen als de onrechtvaardigen, waar het leven wordt voortgezet als een schaduwwachtige, onduidelijke weerspiegeling van het aardse leven. Zielen hebben er geen deel aan het aardse leven noch is daar enige kennis of vruchtbaar werk (*Eccl.* 9). Terwijl Shē'ōl een gebied is van inactiviteit en rust, is Gehenna zowel het gebied als de toestand van actieve ontbinding van de samengestelde nefesh, de astrale overblijfselen of kāmārūpa's ontdaan van hun hogere beginselen.

De zuiveringstoestand van Gehenna heeft 'zeven sferen en zeven poorten, elk met verschillende poortwachters onder hun eigen leider' (*Zohar* 2:237b, Sperling 2:357). Er

zijn zeven woonplaatsen voor de zeven soorten zondaars, en duizenden engelen onder toezicht van de Engel van de Dood bestraffen daar de zielen.

Wanneer voor een mens het moment nadert om deze wereld te verlaten, . . . wanneer de boodschapper (het oordeel) uitspreekt, komt er onmiddellijk een vlam uit de Noordkant en gaat naar binnen en steekt de rivier *Dinur* [*nēhar dī-nūr*] aan, (namelijk de rivier van vuur, vergelijk *Dan. 7:10*) en spreidt zichzelf uit naar de vier kanten van de wereld en verbrandt de zielen van de schuldigen, en die vlam strekt zich uit en daalt neer op de wereld . . .

– *Zohar* 1:218b, Myer, blz. 405

De *Zohar* zegt verder dat ‘Het vuur van de Gehenna die beneden is komt van de Gehenna die boven is, en wordt aangestoken door de warmte van de zondaars in wie de kwade neiging brandt, . . .’ De zielen die door het ‘vuil van deze wereld’ zijn bezoedeld, worden in Gehenna ‘gezuiverd door vuur en wit gemaakt, en dan stijgen ze op naar de hemelse gebieden’ (*Zohar* 4:150b, Sperling 4:28). Hun onzuiverheden blijven beneden, en daarover heeft het vuur van Gehenna zeggenschap.

Zij die herhaaldelijk zondigen zonder berouw te tonen, die zich nooit tot hun Heer hebben gewend en anderen deden zondigen, blijven eeuwig in de aardse Gehenna of *Shē’ol* (*Zohar* 4:151a, Sperling 4:29). De zielen van hen die van plan waren om berouw te tonen ‘fladderen’ na een tijd van zuivering ‘omhoog’:

Het is waar, de grootste zondaar wordt – als hij van plan was berouw te tonen maar sterft zonder zijn besluit uit te voeren – gestraft omdat hij deze wereld heeft verlaten zonder berouw te tonen, maar zijn goede voornemen gaat niet verloren, maar stijgt op naar de Verheven Koning en

blijft daar tot de Heilige, die deze ziet, voor die ziel een toevluchtsoord gereedmaakt in 'Sheol', waar zij kwettert van berouw. – *Zohar* 4:150a, Sperling 4:26-7

Het goede voornemen, dat van God komt, breekt door alle poorten van Gehenna om de ziel te treffen en opnieuw de intentie wakker te schudden om berouw te tonen. De ziel worstelt dan om op te stijgen uit Shē'ōl. Zij die berouw tonen en spijt hebben, worden vergeven, maar zij die zich aan hun zonden vastklampen en weigeren daarover berouw te tonen, zullen tenslotte afdalen naar Gehinnom en nooit meer omhoogkomen' (*Zohar* 1:66a, Sperling 1:218).

Na in Shē'ōl en Gehenna te zijn gezuiverd, kan de ziel zich kleden in de gewaden van haar goede gedachten en daden, en dat zijn gewaden van het hogere licht. Zij gaat de lagere Hof van Eden binnen, die zijn prototype, het hogere Paradijs, nauwkeurig weerspiegelt. Hier rust de ziel en

beweegt, en overdenkt voortdurend de verheven mysteries die ze, toen ze in het aardse lichaam was, niet kon begrijpen. Wanneer de ziel zich bekleedt met de gewaden van die wereld, wat een genot, wat een vreugde, ervaart ze dan! En wie zorgde ervoor dat het lichaam werd bewoond door de geest? Wel, dat was hij die het gewaad van het vlees heeft weggenomen, de Engel van de Dood!

– *Zohar* 4:150a, Sperling 4:26

Verhalen over een Paradijs of Eden zijn universeel, als een staat van onschuld en gelukzaligheid waaruit de mensheid vertrekt en waarheen ze uiteindelijk zal terugkeren, hetzij individueel na de dood of als een geheel nadat de loop van de aardse evolutie is voltooid. De Eden van *Genesis* is een samenstel van veel aspecten, zoals ook de verschillende Adams in de bijbel als één individu worden

voorgesteld. Eden (verrukking) wordt beschouwd als een oude naam voor Mesopotamië en de aangrenzende gebieden, een heilig land van waaruit mensenrassen verschenen, en een doel van gelukzaligheid in de toekomst. Deze Edens of Paradijzen bevatten bomen die de boom van leven of levens en de boom van wijsheid of kennis symboliseren. Eden kan ook inwijding in spirituele kennis betekenen.

Een rivier die alleen bekend is aan de ingewijden stroomt vanuit de Lagere Eden. Zielen die van de aarde komen verlangen naar het licht van de Hof en rusten langs deze rivier in hun etherische gewaden, want zonder deze zouden ze het hemelse licht niet kunnen verdragen:

maar beschermd door deze bedekking hebben ze een aangenaam leven en genieten volop van die glans zonder erdoor te worden overweldigd. Het is de rivier die de zielen gereedmaakt en in staat stelt om te genieten van die glans en er plezier aan te beleven. De hemelse rivier brengt de zielen voort die wegvliegen naar de Hof; de lagere rivier in de aardse Hof, daarentegen, bouwt de zielen op en maakt ze geschikt en stelt ze in staat om van die glans te genieten, en om zo op te klimmen naar het hemelse Paradijs door de centrale opening van het uitspannel en door de zuil die in het midden van het Lagere Paradijs staat. Die zuil is gehuld in wolken en rook en heldere lichtflitsen, waarbij de wolken en rook deze aan de buitenkant omringen om hen die op weg gaan naar het Hogere Paradijs te verbergen opdat ze niet worden gezien door hen die beneden blijven.

– *Zohar* 4:210b-211a, *Sperling* 4:216

Na haar beoordeling, het wegen op de weegschaal van goed en kwaad, wordt de nēshāmāh gezuiverd in de Rivier van Vuur (*nēḥar dī-nūr*). De nēshāmāh had haar oorsprong in vuur en moet daarom alleen door vuur worden gerei-

nigd, om haar te zuiveren en de aardse droesem van haar te scheiden. Ze wordt geworpen in de Rivier van Vuur die reinigt zonder te verteren. Over de opgang van de nēshāmāh naar het hogere Paradijs of de Hof van Eden zegt de *Zohar*:

De ziel moet op haar tocht van het Lagere Paradijs naar het Hogere Paradijs een tweede beproeving ondergaan; want terwijl ze in het Lagere Paradijs is, is ze nog niet geheel gezuiverd van het stoffelijke van deze wereld, om geschikt te zijn om naar de hemel op te stijgen. Ze laten haar daarom door die 'rivier van vuur' gaan waaruit ze geheel gezuiverd tevoorschijn komt en dan komt ze in de tegenwoordigheid van de Heerser van het heelal, in ieder aspect verheerlijkt. Ook de stralen van het hemelse licht zorgen ervoor dat ze herstelt. Dit is haar laatste stadium. In dat stadium staan de zielen, gekleed in hun gewaden en versierd met hun kronen, voor hun Meester.

– 4:211b, Sperling 4:219-20

Die verblijfplaatsen van de ziel na de dood behoren tot de tien uitspansels waarover in de *Zohar* wordt gesproken. De zeven gemanifesteerde uitspansels worden in verband gebracht met de verschillende 'aarden', die analoog zijn met de bollen van de planeetketen aarde in de theosofie.

Tussen elke aarde en de volgende is een uitspansel dat ze van elkaar scheidt. Al deze hebben dus afzonderlijke namen, waaronder de Hof van Eden en Gehinnom. De schepsels daarin zijn ook verschillend, in overeenstemming met die erboven, sommige met twee gezichten, sommige met vier, en sommige met één; en ook hun aspecten verschillen. . . . Dit mysterie [dat er zeven aarden zijn die elkaar omhullen] is toevertrouwd aan de meesters van wijsheid, maar is niet bekend aan hen die grenzen trekken. – *Zohar* 4:10a, Sperling 4:346-7

Boven de lagere zeven uitspansels is een uitspansel zonder kleur, dat het menselijke begripsvermogen te boven gaat, dat licht verspreidt aan alle, en

elk ervan in haar juiste baan doet voortsnelen. Voorbij dat uitspansel kan de kennis niet doordringen, en de mens moet zijn mond gesloten houden en niet proberen daarover na te denken. Wie daarover wel nadenkt wordt teruggestuurd, want het gaat onze kennis te boven. . . . hun mysterie kan alleen worden begrepen door mensen met een wijs hart. – *Zohar* 4:164b, Sperling 4:68

Er wordt gezegd dat de gewaden van de lagere Eden worden gemaakt uit onze goede daden, terwijl de gewaden van de hogere Eden worden gevormd uit de toewijding en oprechtheid van onze geest. In de *Zohar* wordt dit toewijding aan de tōrāh genoemd, die de waarheid en de goddelijke mysteries vertegenwoordigt. De *Zohar* zegt ook dat de tōrāh en mededogen in essentie identiek zijn. Vandaar het belang van het liefhebben van de tōrāh, en van volledige overgave en toewijding aan de Wet van de waarheid. Het geschreven woord is ondergeschikt en op zichzelf onbelangrijk. Men is toegewijd aan de mondelinge of esoterische tōrāh, de geest van waarheid en de broederschap van leraren die deze mondelinge of geheime Sōd, de mysteriën, toelichten.

In de tijd van rabbi Simeon hielden al zijn geestverwanten met hart en ziel van elkaar, en daarom werden de geheimen in zijn tijd onthuld; want hij zei gewoonlijk dat mensen die de heilige torah bestuderen en niet van elkaar houden een afwijking van het rechte pad veroorzaken, en wat zelfs nog ernstiger is, een smet werpen op de torah zelf, want de torah is de essentie van liefde, broederschap en waarheid. – *Zohar* 4:190b, Sperling 4:142

De tōrāh maakt contact mogelijk tussen de ziel en de hogere werelden, ondersteunt alle dingen, want daarmee voedde de Heilige de wereld: ‘telkens wanneer de torah ’s nachts wordt bestudeerd, schiet een straaltje van dit verborgen licht omlaag en werkt in op hen die opgaan in hun studie . . .’ (*Zohar* 4:149a, Sperling 4:21). Zij ‘die aandacht besteden aan elk woord van esoterische wijsheid, die haar in detail en geduldig bestuderen om de ware betekenis ervan te ontdekken en zo kennis te verkrijgen van hun Heer’, zijn degenen die zullen toetreden tot het gezelschap van de engelen ‘en zonder enig beletsel door alle hemel-poorten zullen gaan’ (*Zohar* 2:130b, Sperling 2:20).

Kennis van de tōrāh zou de weg na de dood gemakkelijk maken, omdat ze de paden van die gebieden bekendmaakt en in feite de overledenen beschermt, ongeveer zoals in het Tibetaanse ‘Dodenboek’. Ze leidt de ziel op haar opwaartse reis, en staat haar bij ‘wanneer ze wordt gewekt bij de wederopstanding van de doden, om haar te verdedigen tegen elke beschuldiging’. Zij die de tōrāh hebben bestudeerd zullen meer bekwaam zijn na de dood dan vóór die tijd, ‘zodat punten die hen vroeger ondanks al hun inspanning verbijsterden nu door hen volledig zullen worden begrepen, omdat de torah zelf in hen zal spreken’ (*Zohar* 2:185a, Sperling 2:206).

De levensboom vertakt zich in verschillende graden – die alle van elkaar verschillen, hoewel ze een eenheid vormen – in de vorm van takken, bladeren, schors, stronk en wortels. Al de getrouwen van Israël houden zich vast aan de levensboom, sommigen grijpen de stronk, sommigen de takken, sommigen de bladeren, en weer anderen de wortels. Maar zij die zich inspannen om de torah te bestuderen grijpen de stam van de boom zelf, en doen dus hun

voordeel met alle; en wij bevestigen dat.

– *Zohar* 2:193a-b, Sperling 2:235-6

De *Bhagavad Gītā* en andere geschriften bevatten hetzelfde gebod: ‘hij die toegewijd is aan mij wordt één met mij (Krishna), wordt gezegend, en ontvangt de hoogste geest in hem’. Dit is toewijding aan de waarheid, ijver om haar te bestuderen, trouw aan haar inspirerende idealen, en toewijding van het zelf aan de vereisten ervan om die waarheid zelf te worden – om de zegeningen ervan met de wereld te delen. Door dit alles wordt het lagere in ons omgezet in goud, wordt de nefesh vergeestelijkt, wordt deze verheven van een dier tot een mens, en van een mens tot een godheid. De voorschriften van de *tōrāh* ‘geven vorm aan een schitterend gewaad’ voor de geest, en voor de ziel na de dood, en een schitterend gewaad op aarde, ‘en de mens heeft deze allemaal nodig’ (*Zohar* 2:226b, Sperling 2:326).

Spirituele groei en inwijding zijn thema’s die als een gouden draad door de qabbālāh lopen. De samenkomsten of geheime mysteriën van de Hebreeën werden *Sōd* genoemd, een term die doet denken aan het Griekse woord *mystērion* (mysterie). Het woord komt vaak voor in het Oude Testament, vertaald met ‘geheim’ of ‘samenkomst’, waar ‘mysteriën’ misschien beter zou zijn. *Sōd* hield verband met de Sodalische gelofte van geheimhouding, en als deze werd verbroken betekende dit voor de verrader de ‘dood’.

Bij het verklaren van de verborgen aard van de diepere wijsheid zegt de *Zohar* dat het hemelse oorspronkelijke licht dat verscheen toen God zei ‘Laat er licht zijn’, gedurende één dag scheen en daarna werd verborgen, hoewel het alle werelden blijft onderhouden ‘door geheime paden die niet kunnen worden ontdekt’ (*Zohar* 1:30b, Sperling 1:116).

Er is een trapsgewijs verlopende reeks wenken waardoor diepere kennis wordt overgedragen aan de mensen; dromen zijn één graad daarvan, visioenen een andere graad, en profetieën een derde graad in een oplopende reeks.

– *Zohar* 2:183a, *Sperling* 2:199

De mens werd geschapen met het vermogen om zichzelf te vervolmaken in dienst van het goddelijke en zijn leven zodanig te leiden dat hij het hemelse licht verdient dat aan de rechtvaardigen is voorbehouden.

Inwijdingsverhalen zijn overal te vinden in de *Zohar*, die zegt dat God de rechtvaardigen beproevingen stuurt om hen te verheerlijken. De Satan (vijand, tegenstander) van het exoterische jodendom en christendom is een product van de theologische verbeelding. Veel bijbelkenners wijzen erop dat de Satan uit het *Boek Job* een engel was die door God was gezonden om het karakter van Job te beproeven. De tegenwerkende krachten van de natuur zijn de middelen waarmee ieder van ons zijn wil en vaste voornemen om in geest, denken en hart te groeien, beproeft.

Mozes besteeg de berg, sprak met God, en keerde verheerlijkt terug, en bracht de goddelijke boodschap aan het Hebreeuwse volk. Waarschijnlijk hebben alle volkeren een heilige berg gehad, zoals Meru, Parnassus, Olympus of Aetna. Al deze vertegenwoordigden 'plaatsen van inwijding en de verblijfplaatsen van de *hoofden* van de gemeenschappen van oude en zelfs van hedendaagse adepten' (*GL* 2:561).

Een derde voorbeeld van inwijding is het verhaal van Jona, die werd opgeslokt door de grote vis. Daarin, beschermd, zag hij 'een open ruimte zoals de zalen van een paleis, en de twee ogen van de vis die schenen als de zon op het middaguur. Binnenin was een edelsteen die alles eromheen verlichtte, en voor hem alle wonderen van de diepte

zichtbaar maakte' (*Zohar* 3:48b, Sperling 3:146). God, die zijn vreugde zag, doodde de vis, en andere vissen aten 'van alle kanten van het karkas zodat Jona ernstig in het nauw zat, en toen bad hij 'vanuit de buik van sheol', namelijk van de dode vis' – maar ook de onderwereld van de doden. "En Jona bad tot de Heer *zijn* God vanuit de buik van de vis'; dat wil zeggen tot het niveau van de Godheid waarmee hij was verbonden' (*Zohar* 3:48a, Sperling 3:146-7). God bracht toen de grote vis weer tot leven, en deze verhief zich op het land en spuwde Jona uit.

Soms wordt de geheime wijsheid of kennis beschouwd als een wagen (*merkābāh*) omdat esoterische wijsheid het voertuig is dat de mysteries van het heelal en van de mens aan het menselijk bewustzijn overbrengt. God daalt af, en maakt gebruik van de vorm van de archetypische mens als een voertuig of wagen waarmee de godheid zich beneden tot uitdrukking kan brengen.

Welk advies geeft de *Zohar* aan hen die spiritueel willen groeien? We hebben al gesproken over juiste gedachten en juist gedrag, oprecht berouw, liefde voor de waarheid, en het bestuderen van de *tōrāh* of Wet. Zelfbeheersing wordt aanbevolen; boosheid, bijvoorbeeld, wordt een vorm van afgoderij genoemd, 'want daardoor wordt in feite een afgod opgericht in het hart van degene die boos is . . . omdat hij de heiligheid van zijn ziel van haar plaats heeft gestoten en de 'andere god' zich daar heeft verschanst, . . .'

wanneer een mens de heiligheid van zijn ziel heeft onderuitgehaald en in haar plaats toegang verleent aan die 'vreemde god' – dan is die mens bezoedeld geraakt en hij bezoedelt iedereen met wie hij in contact komt, en de heiligheid verlaat hem; . . .

– *Zohar* 4:182b, Sperling 4:118

Om de geest van heiligheid te bereiken is 'zware inspanning' nodig, 'zuivering van zijn eigen zelf en zijn woning, toewijding van hart en ziel; en zelfs dan mag men zich gelukkig prijzen als men hem kan overhalen om zijn intrek in hem te nemen' (*Zohar* 3:128a, Sperling 3:364). Van groot belang is de beoefening van concentratie of gebed, die 'spirituele verering' is. 'Diepe mysteries hangen hiermee samen, want de mensen beseffen niet dat het gebed van een mens de etherische ruimten doet splijten, het uitspansel doet splijten, deuren opent en opstijgt naar de hemel' (*Zohar* 4:201a, Sperling 4:181). Dit gebed is contemplatie, geen smeekbede. Zo'n oefening stelt ons in staat met het gesloten oog te 'zien'.

Het gesloten oog ziet de spiegel van licht: het open oog ziet de spiegel die niet lichtgevend is. Daarom wordt in verband met de lichtloze spiegel de term 'zien' gebruikt, omdat deze waarneembaar is, maar in verband met de lichtgevende spiegel wordt de term 'weten' gebruikt, omdat deze in het verborgene is.

– *Zohar* 3:23b, Sperling 3:78

Sperling verklaart: 'Er schijnt te worden bedoeld dat zoals deze [lichtgevende kleuren] alleen kunnen worden gezien wanneer het oog gesloten is, de hogere emanaties alleen kunnen worden begrepen wanneer het denken zich helemaal losmaakt van de waarnemingen van de zintuigen' (*Zohar* 3:323b, Sperling 3:78vn).

De zoeker naar de goddelijke mysteries zou het bewustzijn moeten concentreren op het hoogste, terwijl hij beseft dat het onkenbare, het verborgen beginpunt, nog hoger is.

Het is het verlangen van het opwaarts strevende denken om te proberen dit te bereiken en erdoor te worden ver-

licht. Hierbij wordt een bepaald fragment losgemaakt, en uit dat fragment ontstaat een zekere verlichting, als gevolg van de activiteit van het opwaarts strevende denken dat dit bereikt en toch ook niet bereikt. Het opwaarts strevende denken wordt dus verlicht door een licht dat zelfs aan dat denken niet wordt bekendgemaakt en niet erdoor kan worden gekend. Dat onkenbare licht van het Denken beïnvloedt het licht van het losgemaakte fragment dat straalt vanuit het onkenbare en niet onthulde, zodat ze samensmelten tot één licht, waaruit negen Paleizen worden gevormd. Deze Paleizen zijn noch lichten noch geesten noch zielen, noch is er iemand die ze kan begrijpen. Het verlangen van de negen verlichtingen die alle hun kern hebben in het Denken – dit laatste wordt in feite als een ervan beschouwd – is om te proberen deze Paleizen te bereiken op het moment dat ze in het denken zijn gevestigd, hoewel ze (zelfs dan) niet worden begrepen of gekend, noch worden ze bereikt door de grootste inspanning van het bewustzijn of het denken. Alle mysteries van het geloof liggen in die Paleizen besloten, en al die lichten die voortkomen uit het mystieke verheven Denken worden *EN-SOF* (grenzeloze) genoemd. Tot dit punt reiken de lichten en toch bereiken ze het niet: dit gaat het bereik van het bewustzijn en het denken te boven. Wanneer het Denken verlichting brengt, hoewel niet bekend is vanuit welke bron, kleedt en omhult het zich in *Binah* (inzicht), en dan verschijnen er meer lichten en het ene wordt omsloten door het andere tot ze alle onderling zijn vervlochten.

– *Zohar* 1:65a, Sperling 1:212-13

De *Zohar* zegt, ‘voor niemand is er een meer innerlijk verblijf gereserveerd dan voor hen die doordringen tot de goddelijke mystieke leringen en elke dag in nauwe vereniging treden met hun Goddelijke Meester’ (2:130b; Sperling

2:19). Het uiteindelijke doel is eenheid van alle innerlijke aspecten met het goddelijke.

Gelukkig is het lot van iedereen die kan doordringen tot de mysteries van zijn Meester en als het ware in Hem kan opgaan. Iemand bereikt dit vooral wanneer hij zijn gebed intens toegewijd aanbiedt aan zijn Meester, waarbij zijn wil wordt als de vlam die onafscheidelijk is van de gloeiende kool, en zijn bewustzijn wordt geconcentreerd op de eenheid van de lagere uitspansels, om ze te verenigen door middel van een lagere naam, vervolgens op de eenheid van de hogere uitspansels, en tenslotte op het opgaan van al deze in dat hoogste uitspansel. Terwijl de mond en de lippen van een mens bewegen, moeten zijn hart en wil zich verheffen naar de hoogte der hoogten, om de eenheid te erkennen van het geheel op grond van het mysterie der mysteries waarin alle denkbeelden, alle willen, en alle gedachten hun uiteindelijke doel bereiken, namelijk het mysterie van de *En-Sof* (Oneindige, Onbegrensbare). – *Zohar* 4:213b, Sperling 4:224-5

De mystieke leringen van de Hebreëen dragen het kenmerk van de oude wijsheid-religie, en komen overeen met de innerlijke leringen van de andere grote wereldreligies over de aard van de mens en de paden die worden gevolgd tijdens slaap, dood en inwijding. Deze eenheid van essentie zou ons niet moeten verbazen wanneer we bedenken dat alle grote stelsels van denken en van onderzoek uit eenzelfde bron voortkomen: de broederschap van spiritueel hoogontwikkelde mensen en de innerlijke kern van ieder individu, die identiek is met de kern van ieder ander wezen.